

Az ifjúság egészségi állapota elég kedvező volt, járványos betegség nem uralkodott a tanulók között, halál eset nem fordult elő.

A beteg tanulók körüli orvosi teendőket dr. Némethi Gábor városi orvos ur végezte, minden díj nélkül, hálára méltó buzgósággal és szivességgel. Fogadja e helyen is emberbaráti nemes tetteért az igazgatóság és a szülők forró köszönetét.

Azz intézet — középtanoda és elemi isk. — bevételei:

a) iskola-tartozásokban	293 frt.
b) haszonbérből	350 frt.
összesen	<u>643 frt.</u>

A kiadások összege 1543 frt a különbség tehát 900 frt. A kiadási többlet onnan származik, hogy a Kovácsi örökösöktől az isk. építésekor vásárolt épület anyagok árát 900 frt, ez évben ki kellett fizetni. E törlesztést az igazgatóság csak kölcsön útján eszközölte. E szerint tehát van az intézetnek jelenleg a tordai kiségitő-pénztárnál 900 frt váltó tartozása, mely tartozás 3800 frtról — mely az építés alkalmával használtatott fel — szállott le egy pár év alatt. Követelése van az intézetnek Fenesán Alexa és társain 4000 frt és járuléka, mely ügy már nem sokára megoldást nyer, a mennyiben némely ágai végrehajtás alatt állanak. A tanári és tanítói kar fizetését az egyh. közpénztár hordozza.

A jövő isk. évre a beiratások szeptember 1—5-ig eszközöltetnek, mind a gymnasium, mind pedig a polgár-iskolában. Ez idő alatt mindenki tartozik az igazgatónál magát beiratni s a tandíjt előre kifizetni; a kik pedig díjmentességben akarnak részesülni, azok kellőleg felszerelt szegénységi bizonyítványukat folyó év szeptember 2-ig az igazgatósághoz benyújtani kötelesek, ugy szintén azok is, kik az áldott emlékezetű Koncz János hitrokonunk által szegény tanulók segélyezésére tett alapítvány kedvezményeiben részesülni óhajtanak, annyival is inkább, mert egyenlő körülmények között az elsőbb folyamodók részesülnek előnyben. Mind ezen kedvezményekben az unit. válásu polg. isk. tanulók is a középtanodai és elemi tanulókkal egyenlő mértékben részesülnek.

Torda, 1880. július 4-én.

PÁLFI KÁROLY,

igazgató.

3. A székely-keresztúri középtanodáról.

Az 1879/80-ik isk. évben beiratott az elemi osztályokba 54; a gymn. osztályokba 130; magán tanulóknak 4; összesen 188. A múlt évinél a népesség több 10-el.

Nemzetiség szerint: magyar 172; oláh 10; szász 2; zsidó 4.

Vallás szerint: unitárius 132; ev. ref. 33; róm. kath. 7; gör. kel. 10; Mózes vallású 4; luth. 2.

Megyék szerint: Udvarhelymegyei 127. Háromszékmegyei 22. Maros-Tordamegyei 15. K.-Küküllőmegyei 14. N.-Küküllőmegyei 7. Szebenmegyei 1. Fogarasmegyei 1. Hunyadmegyei 1. Vidéki 163. Helybeli 25.

Az iskolában lakott 161, künn pedig 27.

Kilépett évközben szegénység vagy betegség miatt 7. A népesség év végén 181.

Vizsgázott év végén 178; vizsgázatlan maradt 3. Ez évben 8 ismételt.

A vizsgázottak közül az általános osztályzata kitünő 40-nek; dicséretes 64-nek; elsőrendű 58-nak; másodrendű 16-nak.

Az intézethen 4 rendes s egy segédtanár, két köztanító, egy rajz és írás s egy ének, hármónia és orgonatanító működött, összesen 9 tanerő.

Az iskolai év sept. 5-én fél 8 órakor ünnepélyesen megnyitott. Beszédet tartott az igazgató.

A tanítói karban évfolytán a következő változás történt: Kis György okleveles elemi osztálytanító a jánosfalvi községi iskolához hivatván meg, helyébe az E. K. Tanács 1880. 2 t. ü. sz. a. papnövendék Gábor Albertet nevezte ki.

Feljegyzésre méltónak tartom továbbá, hogy Barabás József segédtanár ez intézetnél, ez évi május 25-én tette le a tanári szakvizsgát sikerrel a természetrajz- és vegytanból a kolozvári egyetemen.

Az ifjúságnak a tanulásban való igyekezete és erkölcsi magaviselete kielégítő.

Az egészségügy az orvos ur jelentése szerint következőleg állott: gyógykezelés alatt volt 29 tanuló. A betegségek nemei szerint: Váltólázás 13. Tüdő- és mellhártyalobos 5. Torok- és gégefőlobos 4. Szemhurutos 2. Orbánczos 1. Alhasi hagymázos 1. Idült köthártyalobos 1. Csuzos 1. Izzagos 1. Halál nem történt. Sem ragályos, sem járványos betegség nem mutatkozott.

A kórház név alatt üresen tartott és némileg berendezett szobát ez évben lakó szobául kellett felhasználnunk az intézeti növendékek szaporodása következtében.

Jaeger József gyógyszerész a tanulóik által fizetett orvosságok árának 20%-át, a mi 7 frt 40 kr. a kórház javára ajándékozta.

A nagy könyvtár a múlt iskolai év végén állott 8331 drbból. Ez évi gyarapodás 576 drb. Ma tehát a könyvtár áll 8907 drbból. Az ez évi gyarapodást eszközölte br. Orbán Balázs 23. Lampel Robert 44. Franklin Társulat 16. A m. t. Akademia 125. Schmiedecke 1. Barabás Lajos 1. Ádám Dénes 5. darabbal. Iskolai értesítő jött 28 drb. Jánosfalvi Sándor István hagyománya 333 drb.

A középtanoda pénztárából hozattak: „Budapesti Szemle“ „Az országos középtanodai Tanár-egylet közlönye“. „Magyar Tanügy“. „Magyar Nyelvőr“. „Philologiai közlöny“.

Az ifjúsági könyvtár katalógusa sajtó alá rendezését Gál Miklós isk. főnök és könyvtárnok még a múlt évben megkezdvén, ez évben bevégezte. A katalógus kinyomatott Székely-Uavarhelyen Becsek Dániel betűivel. E katalógusban — az apróbb műveket nem számítva, a melyek kézirati katalógusba vannak vezetve — fel van véve 627 mű 1392 kötetben.

Az olvasó-egyletnek az első félévben volt 132 bel- és 7 kültagja. A 2-ik félévben 134 bel- és 5 kültagja. A tagoktól az összes bevétel 94 frt 85 kr. Múlt évi pénztári maradvány a katalógus nyomásra fentartott 44 frt 76 krból maradt 4 frt 46 krral együtt 14 frt 24 kr. Összes készlet 109 frt 9 kr. Kiadás 87 frt 61 kr. Pénztári maradvány az isk. év végén 21 frt 48 kr. o. é.

Az ifjúsági könyvtár részére a „Term. tudományi Társulat“ könyvkiadványai 3-ik cyclusára is megtörtént az előfizetés. A könyvtár ez évben szaporodott 7 művel 11 darabban. Lapok pedig a következők járattak: „Vasárnapi Ujság“. „Erdélyi prot. közlöny“. „Bolond Istók“. „Keresztény Magvető“.

A kölcsönző egylet összes vagyona a múlt év végén 148 frt volt, most 160 frt 7 kr.

Az önképzőkörben egy tallért tűzött ki a legjobb szaváló részére Gál Miklós isk. főnök és egyet hasonlólag Gábor Albert köztanító. Az első elnyerte Mátéfi Domokos V. oszt., a 2-ikat Nagy Lajos III. oszt. tanuló. Továbbá egy tallért Gál Miklós annak, a ki a h a z a s z e r e t e t r ől a legjobb munkát készíti. Ezt elnyerte Antonya János IV. oszt. tanuló.

A gymnasium elhasádt harangjára a múlt isk. évi kimutatás szerint 19 frt 40 kr. tétetett az Sz. Keresztur-köri népbankba. Ez isk. évben az ifjak magok között gyűjtöttek 2 frt 10 krt. A karácsoni legátusoknak pedig az igazgatóság egy-egy gyűjtőívet adott át, hogy azzal egynehány tehetségesebb hitrokonainkat keressék fel. E gyűjtés 56 frt 89 krt eredményezett. *) Ehez adva még a bank által adott 75 kr. kamatot; az összes harangalap 79 frt 14 kr.

Kiadás ebből: a harang újra öntése, szállítása és felkötése 36 frt 27 kr. Ez évben a kisebb harang is elhasádván, ennek az újraöntésé 5 frt. A megmaradt pénzből az igazgatóság természetesen és vegytani eszközökre fordított 28 frt 29 krt. Összes kiadás 69 frt 56 kr. Maradvány 9 frt 58 kr. Ez is iskolai célra fog felhasználtatni. S hogy eddig fel nem használott oka az, hogy csak nem rég jött kezünkbe.

A gymnasium harangja újraöntés előtt ütőjével együtt tett 37¹/₂ klgrmot s rajta ez az írás volt: „Isten dicső-“

*) Lásd részletezve az „Arany könyv“ rovatban.

ségére öntöttette a n. galombfalvi fil. unitaria ecclesia 1831. Gotsling Dániel által". Ujraöntés után ütőjével együtt teszen 33 kgrmot. S rajta ez az irás van: „A sz. kereszturi unitárius középtanoda harangja. Öntötte Andráschoffski Kolozsvárt 1880.

Az állattani gyűjtemény szaporodott 223 darab különböző rovarral. Ebből 187 darabot gróf Haller Béla ajándékozott.

Az ásvány-földtani gyűjtemény szaporodott 7 darabbal. Ebből ajándékozott Jaeger József gyógyszerész 1 drb természetes uton képződött timsó ikerjegecset. Cseh Nándor 1 drb calcit jegecsoportozatot. Az intézet vett 1 drb fluoritot. Kozma Dimén Firtos Váralyáról 1 drb trachyt kőzetet. Benzédi Gergely tanár 2 drb acteonellát. Szatmári Gyula Harangláb-ról 1 drb mammuth lábszár csonttöredéket.

Természet-vegytani eszközök gyűjteménye szaporodott ez iskolai évben vétel útján 66 drbbal.

A gyűjtemények gyarapítására, szerekre, fordított ez iskolai évben 49 frt 65 kr. o. é.

A pénzgyűjteményt gyarapította gróf Haller József 1 drb 1819-beli két forintos tallérral.

Gábor Albert köztanító a tanulóktól és tanítóktól gyűjtött pénzből vett az intézet részüire egy 10 frtos trombitát.

A gymnasium levéltárát 1794—1879/80-ik isk. év végéig rendezte Sándor János. Csomagokba szedte és igató könyvekbe rezette. Levéltáron van összesen 1226 drb okmány.

Középtanodánk V-ik osztályában ez évben 16 növendék végzett.

Növendékeink a következő segélyben részssültek:

a) Raffaj Károly alapítványából év kezdetén Deák Lajos V. oszt. 4 frt, év közepén Kelemen Elek IV. oszt. 4 frt.

A téli vizsga alkalmával:

b) Mártonffiné Koncz Juliánna alaphól: Simó János, Demeter Károly mint rokonok, és Urmösi János nem rokon, fejenként 20 frt 34 krt.

c) Az Augusztinovic Sámuel alaphól: Máté Lajos, Deák Lajos, Ferenczi Géza, Deák Gergely, Darkó Gábor, Benke Elek, Kádár Lajos, Ambrus János, Gál Kelemen, László Zsigmond, Geréb Zsigmond, Gombos Gábor, egyenként 3 frt 50 krt.

d) Raffaj Károly és Domokos ajándékoztak 12 darabot a Channing műveiből és egy évfolyam K. Magvetőt. Ezeket kapták a következők: Némethi Kálmán, László Sándor, Szigyártó István, Lengyel Sámuel, Antonya János, Sófalvi Miklós. Karácsony István, gr. Haller Péter, Simó Lőrincz, Járai Arpád, Ráduly János, Vitályos Ákos és Csifó Salamon.

A nyári vizsga alkalmával:

e) Az Ágoston István alaphól: Gyöngyösi Lajos 5 frt,

Lőrinczi István 10 frt. Deák Lajos 4 frt. Csifó Salamon 10 frt. Ürmösi Sándor 10 frt. Nyiredi Jenő 5 frt. Firtos Dénes 5 frt. Nagy Sándor 5 frt., Nagy Lajos 5 frt. Vajda Ákos 5 frt. Hat-házi Sándor 5 frt. Adám Dénes 5 frt. László Zsigmond 5 frt. Kelemen Elek 5 frt.

f) Báró Orbán Balázs alapítványából: Gál Kelemen, Ütő Károly, Kádár Lajos, Gvidó Béla és Németi Kálmán külön-külön 10 frtot.

g) Fejér Márton alapítványból az egy frtos tallért a szépírásért kapta Kis Béla.

h) Mártonffiné Konecz Juliánna alapból: Orbók István és Lajos mint rokonok és Barabás András mint nem rokon, fejenként 20 frt 34 krt.

i) Bedő Sándorné, Bereczky Mária alapból három köztanító fizetéspótlék czimen 14 frt 62 krt.

k) A néhai boldogemlékü Konecz János alapítványa ez évben indulván meg, ebből 10 tanuló kapott havonként két forintot, Név szerint: Menyhárt János, Bedő József, Dézsi Mihály, Bálint József, Szabó Mihály, Gábos Dénes, Sárosi József, Rafaj András, Gvidó Béla és Máté Áron.

l) Szt. demeteri Sperker Ferencz 45 kr. ajándéka Gábos Dénesnek adatott.

m) Gábor Albert köztanító egy tallért tűzött ki az elemi osztályosok részére annak, a ki a torna-vizsga alkalmával a legjobb futó lesz. Ezt elnyerte Arkosi Demeter.

18 legatioból a három innepen csak a legkevesebbet véve 600 frt. A magántanítóknak az alsóbb osztálybeliektől a minimum 725 frt. összes segély a helybeli unitáriusoknak elengedett 10 frt tandíjt és a tantermek takarításáért adott 17 frtot is számítva 1875 frt 13 kr. o. é.

A vizsgák január és június utolsó napjain tartattak. A téli vizsga alkalmával vizsgáló biztosoknak az E. K. T. által ki voltak nevezve: Török Sámuel, Ürmösi Kálmán, Szentkirályi Arpád és Koncsag Elek egyházi tanácsos urak. A nyári vizsgakor pedig: Török Sámuel, Jakab Gergely, Ürmösi Kálmán, Kozma Dimén, Szentkirályi Arpád, Koncsag Elek, Rafaj Károly és Domokos. Kik is lelkiismeretes buzgósággal és ügy-szeretettel vezették vizsgáinkat.

Mig bezárnám tudósításonkat, azoknak, a kik intézetünk részére ez évben bárminemű ajándékot tettek s a harang újra önthetéséhez becses adományaikkal hozzájárultak és ennek létesíthetésére nézve fáradságot s buzgóságot is fejtettek ki, szives köszönetemet fejezem ki az intézet nevében.

A kik az áldott emlékü Konecz János alapítványában részesülni ohajtnak, családi és vagyoni kimutatásaikat a jövő isk. év első napján adják bé az igazgatósághoz.

Székelykeresztur, 1890. júl. 5.

SÁNDOR JÁNOS,
igazgató.